

Utsyn fra Overøystolen mot Pjusken, Kvitlen og Fokhaugstova. Foto: A. Odland.

OBJEKT NR. 109

STORDALSVASSDRAGET

Fylke: Møre og Romsdal

Kommuner: Stordal, Norddal, Ørskog, Stranda

Nedbørfelt: 203 km²

Middelvannføring: 12 m³/s

Skoggrense: 700—800 m o.h. Areal under denne: Ca. 40 %

Laveste - høyeste punkt: 0—1531 m o.h.

Marin grense: 105 m o.h.

Kraftpotensial: 165 GWh

Naturgeografisk region: 35 e, 37 f

Vassdragsbeskrivelse

Stordalsvassdraget tilhører Vestlandets midtre fjordstrøk. Elva drenerer fjellområder mellom Norddalsfjorden og Romsdalsfjorden og renner ut i Storfjorden på Sunnmøre.

Klimaet er suboseanisk. Årsnedbøren ved havnivå ligger rundt 1400 mm og noe høyere i de indre områdene. Ved havnivå er januar-middel ca. 0° C og julimiddel nær 15° C.

Hele nedbørfeltet bærer preg av iserosjon. Dalene er karakterisert ved U-form, og dal-

bunnen er oftest oppfylt av løsmasser. Ikke bare innlandsisen, men også senere lokale breer har virket formende.

Materialet i hoveddalens (Stordalen) øvre del er morenepreget, og har også myr i dalbunnen. I nedre del er en rekke terrassenivåer. Elva har senere utmodellert disse og fraktet materialet nedover.

En rekke botner sees i forskjellige nivåer. 0,1 % av feltet er i dag dekket av bre, øst i feltet.

Fjellene når høyere enn 1500 m o.h. med Lauparen-massivet som det mest kjente. I høyfjellsområdet dekket store arealer av frostforvitret blokkhav. Ned mot hoveddalføret leder en rekke sidedaler. De tre største som går i sørlig-østlig retning, er også glasialt utformete lavlandsdaler, slik at relativt store arealer ligger lavere enn 400 m o.h. Berggrunnen består vesentlig av gneis. Spredt opptrer felter med olivin.

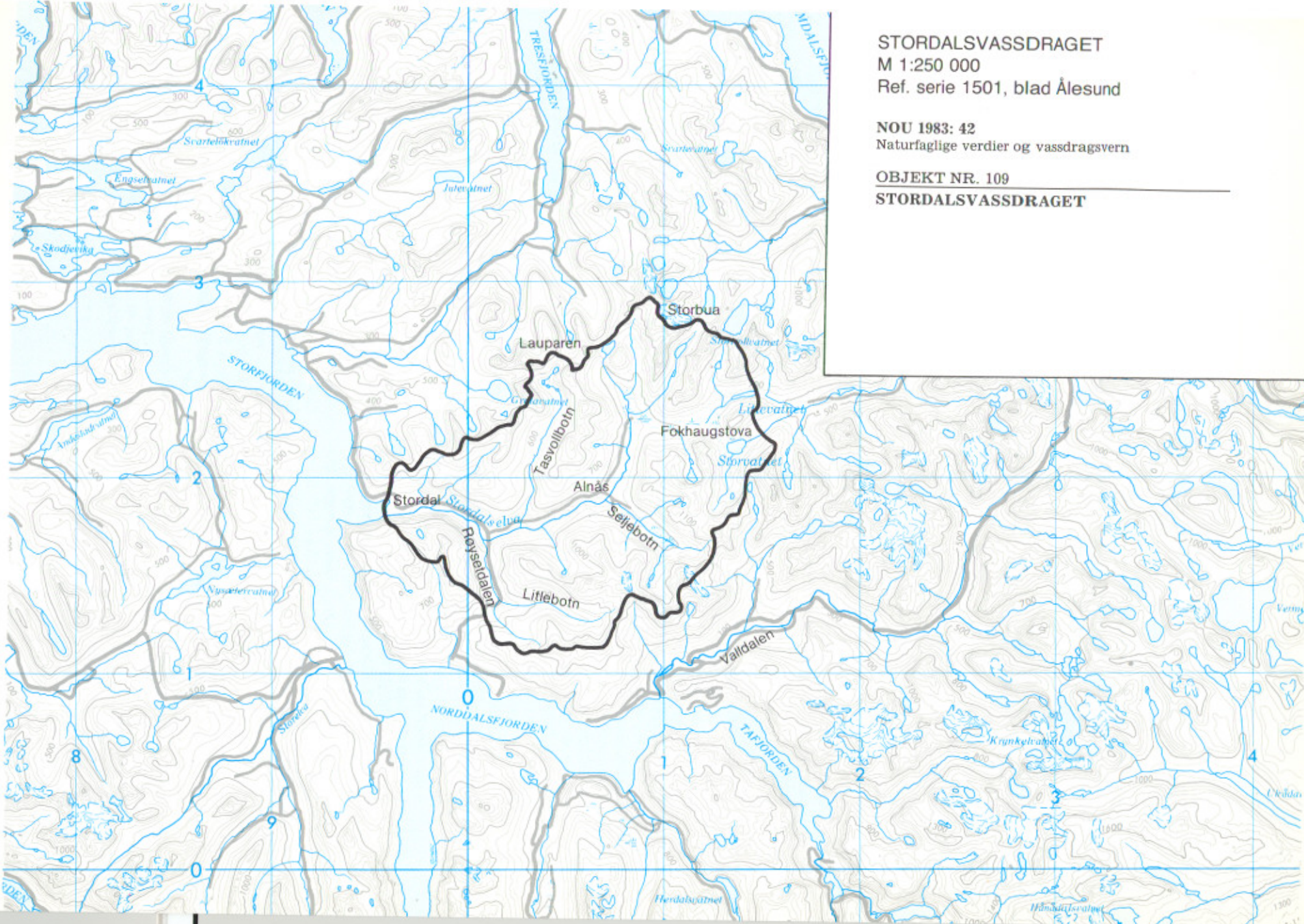
Vegetasjonen i de nedre delene av feltet består for det meste av bjørkeskog, gråorskog og kulturmark. I de indre områdene er myrer vanlig. I fjellområdene finnes vesentlig lyng- og grasheier. Vegetasjonen her er sterkt beitepåvirket.

De nedre delene er sterkt kulturpåvirket. De flateste partiene under 400 m o.h. er bebygd, oppdyrket eller har kulturbeiter. I dal-sidene finnes det store granplantefelter.

STORDALSVASSDRAGET
M 1:250 000
Ref. serie 1501, blad Ålesund

NOU 1983: 42
Naturfaglige verdier og vassdragsvern

OBJEKT NR. 109
STORDALSVASSDRAGET

Geofag

Vassdraget ligger innenfor det nordvestre gneisområdet som domineres av båndet og året granodiorittisk gneis. Berggrunnens hovedstrøk i dette området er østnordøst-vest-sørvest. Gneisen inneholder spredte intrusjoner av basiske og ultrabasiske bergarter. Nord i vassdraget ligger det i strøkretningen et belte med kalksilikatgneis. Ved Kvitlen forekommer det krystallinsk kalkstein i denne sonen.

Området har en rekke velutviklede dalfører som danner et rektangulært dreneringsmønster. Relieffet er forholdsvis stort. Dalførene ovenfor Alnås er åpne og vide, og må i hovedtrekkene betraktes som paleiske dalformer. Flere av disse ender i breeroderte botner og sekkedaler, f.eks. Seljebotn. Stordalen og Røysetdalen nederst i vassdraget har en yngre, breerodert utforming, med flat bunn, bratte dalsider og hengende sidedaler. Mellom dalførene er det alpine fjellformer med botner, egg og tinder. Disse er best utviklet i nord og øst.

Nedbørfeltet inneholder betydelige løsavsetninger, spesielt morenemateriale. Det ligger store bunnmoreneavsetninger langs bunnen og sidene av dalførene i midtre og øvre deler av vassdraget. Mektigheten er opptil flere timetre. Det er utformet en rekke raviner, elve- og bekkenedskjæringer i disse avsetningene. Morenemateriale opptrer også i tallrike ende- og sidemorener. Disse er avsatt ved avslutningen av siste istid. De viktigste breelavsetningene finner en som terrasserester av brebranddeltaer langs nordsiden av Stordalen, disse er avsatt opp mot den marine grense. Bunnen av Stordalen er ellers dekket av elveavsetninger med elvesletter og terrasseformer. Av andre elve- og bekkavsetninger kan nevnes flomskred-vifter. Særlig i dalsidene i Seljebotn finner en slike. Forvittringsmateriale har stor utbredelse innen vassdraget. I slake partier over 1000—1100 m o.h. opptrer dette som frostforvitret blokkhav; i og under bratte dalsider har det gitt opphav til store urer.

Stordalvassdraget inneholder mange former i løsavsetninger, spesielt knyttet til de uvanlig store moreneavsetningene.

Botanikk

Både flora og vegetasjon bærer preg av at vassdraget ligger i et grenseområde mellom sterkt oseanisk påvirkete kystområder og svakt kontinentale indre fjordstrøk. Berggrunnen består vesentlig av fattige bergarter, og både flora og vegetasjon må karakteriseres som lite variert.

Innenfor skogssonen, som strekker seg oppover mot 700—800 m o.h., dominerer bjørk og gråor nederst og bjørk øverst. I tillegg finnes mindre bestander med hassel, furu, selje og osp. Skogbunnen domineres i stor grad av lyngarter eller bregner. I lavlandet er dessuten kulturbetingete skogstyper med gras og bringebær svært vanlige. De frodigste og minst kulturopåvirkete vegetasjonstypene finnes i bratte, subalpine lier. Fattigmyrer dekker store arealer i slake dalsider mellom 300 og 600 m o.h. I fjellet består det meste av vegetasjonen av lyngheier og grasheier.

Mellom- og høyalpin vegetasjon er representert med små arealer.

Vegetasjonen i og ved vatn er svært sparsomt utviklet.

Det er i alt registrert ca. 400 arter karplanter. Sammenlignet med andre vassdrag i sentrale fjordstrøk er dette et lavt tall. Det oseaniske floraelement er rikt representert, med både varmekjære arter og planter som går opp i alpin sone. Sørlige varmekjære arter er relativt vanlige i de nedre delene av dalføret. Det østlige element er representert med få arter. Fjellfloraen består for det meste av lite kravfulle og vanlige arter, men i et avgrenset område opptrer plantegeografisk interessante fjellplanter. Således har en rekke arter sin vestgrense her, bl.a. fjellstarr, fjellpyrd, bleikmyrklegg, gullmyrklegg, snøbakkestjerne, knoppildre, fjellkvein og tyrihjelms.

Med unntak av noen få fjellplanter er det ikke registrert arter eller vegetasjonstyper som er sjeldne for Vestlandet. Vassdraget inneholder stort sett det som er vanlig å finne i de midtre delene av underregion 37 f.

Fugleliv

I løvskogliene er fuglelivet artsrikt og tetthetene gjennomgående høye, også sammenlignet med andre vassdrag på Vestlandet. Sangere og hullrugere er godt representert; vendedals var påfallende vanlig. Bøksanger ble funnet på noen lokaliteter i fjellbjørkeskog. Fuglelivet i de mange feltene med plantet granskog er klart fattigere.

Våtmarksfaunaen er dårlig utviklet. De mange høyereliggende myrområder har en fattig fauna. Bare strandsnipe, fiskemåke, fossekal og linerle var regelmessige hekkefugler knyttet til våtmark.

Fjellområdene oppviste et sparsomt artsutvalg og lave tettheter, men resultatene er noe usikre, da registreringene ble hemmet av sen snøsmelting.

Til tross for stedvis god tilgang på smågnagere er rovfuglfaunaen relativt fattig; bare 4 arter ble påvist.

Totalt ble 89 fuglearter registrert i vassdraget. 84 arter ble observert under feltarbeidet, hvorav ca. 95 % antas å hekke.

Størst ornitologisk interesse har det rike fuglelivet i løvskogliene. Disse biotopene er sterkt truet, og i lavere deler delvis allerede odelayt av tilplantning med gran.

Ferskvannsbiologi

Vassdraget inneholder få innsjøer og de få som fins, ligger over 550 m o.h. Største vatn er Storvatnet (581 m o.h.) med et areal på 0,6 km².

Det ble undersøkt 6 vatn og 17 elvestasjoner i vassdraget. 4 av vatna og 3 av elvestasjonene ligger over skoggrensen.

Berggrunnen er ensartet og består av ulike gneiser. Dette gir ensartet vannkjemi med pH-verdier mellom 6,0 og 6,5, lav ledningsevne 4—19 og kalsiuminnhold mellom 0,4—1,1 mg Ca/l. Innholdet av aluminium og sulfat antyder ingen forsurening av vassdraget. Temperaturen på ettersommeren lå mellom 7 og 12° C, mens den om våren lå mellom 2 og 7° C.

Totalt er det bare påvist 16 arter småkrepser; 11 arter vannlopper og 5 arter hoppekrepser. Planktonsamfunnene er enkelt sammensatt med kun 3 arter av hver av småkrepsergruppene. Alle arter har en vid forekomst i Norge. Tettheten av planktonkrepser i vassdraget er beregnet til 21 000 individer pr. m².

I prøvene fra vatnas strandsone ble det gjennomsnittlig funnet 400 individer. Høyeste og laveste antall individ pr. prøve var 1200 og 30. Dyrene var fordelt på 16 ulike grupper. I Storvatnet dominerte fåbørstemark og rundmark, mens fjærmygg dominerte i de andre undersøkte vatna. De påviste artene blant insektlarvene er alle vanlige. Artsantallet innen gruppene døgnfluer, steinfluer og vårfluer var lavt, med bare 1 art døgnfluer og 3 arter av

hver av de to andre gruppene. De kvantitative prøvene fra to vatn gav gjennomsnittlig 7000 individer pr. m² i dybdesonen 0,5—5 m og en biomasse på 2,8 g pr. m². I Storvatnet var dette antallet 1200 individer pr. m² om sommeren og 7700 individer pr. m² om høsten. Rundmark og fåbørstemark forekommer i størst antall med fjærmygg, småmuslinger og vannmidd som de neste gruppene. Det forekommer en del snegl på 2 og 5 m dyp. Videre ble det påvist mellom 100 og 250 *Gammarrus lacustris* pr. m² på 5 m dyp. *Gammarrus lacustris* er ikke påvist i andre 10-årsvassdrag på Vestlandet. Vektmessig utgjør disse dyrene den største gruppen i vatnet.

På elvestasjonene ble det funnet 18 ulike grupper med gjennomsnittlig 400 individer pr. prøve. Høyeste og laveste antall var henholdsvis 2200 og 50 individer. Fjærmygg dominerte faunaen foran steinfluer, døgnfluer og fåbørstemark. De kvantitative prøvene ga lave tettheter og biomasseverdier, kun 1300 individer pr. m² eller 0,6 g pr. m². Artsantallet av døgnfluer, steinfluer og vårfluer var henholdsvis 4, 10 og 8.

Vassdragets artssammensetning er i hovedsak typisk for Nordvestlandet, men det er funnet innslag som ansees som sjeldne for regionen. Med sin beliggenhet nord for Stadt er det lite utsatt for sur nedbør, men kulturpåvirkningen er relativt stor.

Litteratur

- Anda, E. og Rye, N. 1983. Stordalsvassdraget. Kvartærgeologiske og geomorfologiske undersøkelser. *Geol. inst. avd. B, Univ. Bergen, Rapp. 13.*
- Roalkvam, R. og Råd, O. 1982. Fuglefaunaen i Stordalsvassdraget, Ørskog kommune, Møre og Romsdal. *Zool. Mus., Univ. Bergen, Rapp. Ornitol. 8.*
- Skogen, A. og Odland, A. 1983. Flora og vegetasjon i Stordalsvassdraget. *Bot. inst., Univ. Bergen, Rapp. 27.*